

Квіти для Елджернона (скорочено)

Денієл Кіз

Моїй матері і на згадку про мого батька

Розповідь ведеться від першої особи - Чарлі Гордона

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Чарлі живе у Нью-Йорку і працює у пекарні Доннера, де отримує 11 доларів на тиждень. Йому 32 роки, і він ходить у школу для недорозвинених дорослих. Доктор Джей Штраус і професор Геролд Немур планують зробити Чарлі розумним, провівши операцію на мозку. Вчителька хлопця, міс Кінніан, вважає, що все вийде. Починаючи з 3 березня, Чарлі починає записувати свої думки, бо про це попросив доктор Штраус. Хлопець пише з численними помилками, не розставляє розділових знаків, має бідний словниковий запас.

Перед операцією з Чарлі проводили різні тести і випробування. У професора Немура чоловік на ім'я Берт Селден показував Чарлі різні картинки, та хлопець побачив лише білий папір з розлитим на ньому чорнилом. Проте доктор Штраус і професор Немур вибрали Чарлі, адже міс Кінніан говорила, що він найкращий учень у школі Бекмана для недорозвинених учнів і найбільше старається. Чарлі не пам'ятав, як потрапив у цю школу. Він лише знав, що його мати завжди казала, щоб він старався. Немур попередив Чарлі, що невідомо, як працюватиме експеримент, бо досі він проводився лише на тваринах. Чарлі вирішив ризикнути, але потрібен був ще й дозвіл від родини. Дядько Герман, який дбав про Чарлі, помер. Свого батька, матір і сестру Норму Чарлі не бачив вже дуже давно, але пам'ятав, що вони жили в Брукліні. Написання звітів забирало в Чарлі багато часу, він лягав пізно, а наступного дня був втомлений, тому на роботі на нього кричав Джіммі, якого Чарлі вважав своїм другом.

У наступні дні в університеті Бекмана Чарлі проходив ще один тест. Йому показали картинки з різними людьми і попросили придумати і розповісти історії про цих людей. Чарлі не міг цього зробити і виправдовувався тим, що ніколи цих людей не знав. Пізніше Чарлі мав збирати головоломки і пройти лабіринт на папері, та і це йому не вдалося. Берт показав йому білу мишу, яку звали Елджернон. Миша чудово справлялася з побудованим для неї лабіринтом, Берт навіть засікав час, за який тварина впорається з завданням. Коли миша добігала до фінішу, вона пищала і отримувала сир. Та навіть цього лабіринту Чарлі не міг пройти. Кожного разу миша вигравала, і Чарлі був здивований, що Елджернон розумніший за нього.

Норма, яка жила з матір'ю в Брукліні, дала дозвіл на операцію свого брата Чарлі. Перед операцією професор Немур і доктор Штраус сперечалися: перший був

стривожений, чи все вдасться. Доктор був впевнений в успіху, бо Чарлі мав добру мотивацію, а такою властивістю не наділена жодна людина з IQ 68. Та треба було враховувати і те, що Чарлі мав стати першою людиною, чий розум буде поліпшено хірургічно. Немур сказав хлопцеві, що фізичної небезпеки нема, але все може закінчитися безрезультатно. Може стати ще гірше, і тоді Чарлі відправлять до державного психіатричного притулку у Воррені.

Перед операцією багато людей з коледжу Бертона приходили побажати Чарлі успіху. Хлопець боявся, тому тримав біля себе лапку кроля і щасливе пенні з пробитою в ньому діркою. З пекарні, де він працював, принесли тістечко. Там усі думали, що Чарлі просто хворіє, бо Немур поки що тримав операцію у секреті. Міс Кінніан теж відвідала Чарлі і здалася йому наляканою. Хлопець мріяв скоріше стати розумним, щоб відшукати батьків і сестру.

Нарешті було проведено операцію, після якої Чарлі три дні мав забинтовані очі та голову. Хлопець згадував, що в операційній зібралося багато лікарів, які сиділи під стінами і спостерігали, тож це нагадувало виставу. Після операції Чарлі прокинувся і почув голоси Берта і няньки на ім'я Гілда. У наступні дні Гілда сказала Чарлі, що доктор і професор не мали права робити хлопця розумним, бо Бог вирішив, що хлопець має бути саме таким, як був раніше. Вона порадила молитися і просити Бога пробачити Чарлі те, що з ним зробили. Професор і доктор змінили няньку, бо дізналися зі звітів Чарлі про її слова. Тепер нянькою була вродлива дівчина, яку звали Люсіль.

Міс Кінніан відвідала Чарлі, але той був засмученим, бо не став розумним. Вчителька пояснила, що цей процес відбуватиметься повільно. Чарлі ж хотілося швидше піти до пекарні і показати, що він розумний, а також він хотів відшукати батьків.

15 березня Чарлі виписали з лікарні. На роботу він поки що не виходив. Елджернон досі перемагав його. Хлопця почала часто боліти голова, бо він намагався думати й пригадувати, а доктор примушував його лежати на кушетці й балакати. Спостерігаючи за хлопцями і дівчатами з коледжу, Чарлі мріяв так само розмовляти про мистецтво, політику, релігію. Він не знав, що ці речі означають, але хотів бути таким же розумним. Берт сказав, що Чарлі стане розумнішим за цих студентів, але просив поки що тримати інформацію про операцію у таємниці.

Кожного ранку Чарлі сподівався, що вже став розумним, але нічого не відбувалося. Йому не хотілося писати звіти, він почувався хворим і стомленим, весь час боліла голова. Нарешті він повернувся у пекарню, а ввечері на дві години приходив у лабораторію для тестів. Доктор Штраус пояснив йому, що експеримент забирає багато часу і відбувається повільно. Так само було з Елджерноном.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

У пекарні Джо Карп та Френк Рейлі глузували з Чарлі, а той ще не розумів, що таке образа, тому сміявся разом ними. Чарлі працював у пекарні уже 17 років. Колись

містер Доннер і покійний дядько Герман були найкращими друзями. Коли дядько помер і мати віддала Чарлі до притулку Воррена, містер Доннер умовив їх, щоб хлопця відпустили і дозволили працювати у пекарні. Доннер завжди казав, що Чарлі матиме тут роботу до кінця життя. Чарлі теж хотілося стати пекарем, але це було неможливо з його розумовими здібностями. Та скоро все мало змінитися, бо він ставав дедалі розумнішим. Чарлі вже не мусив ходити в клас міс Кінніан у Центр для навчання дорослих, бо вчителька сама почала приходити до лабораторії тестування в коледж, щоб навчати хлопця окремо.

Чарлі почав пригадувати події минулого. Якось давно він запитав Джо Карпа, чи є у нього можливість навчитися читати. Джо зареготав і сказав, що Чарлі не варто гаяти часу, бо йому не запхнуть мізків туди, де їх нема. Фанні Берден з пекарні почула цю розмову і розповіла Чарлі про Центр навчання для недорозвинених дорослих у коледжі Бекмана. Після роботи Чарлі пішов туди і познайомився з міс Кінніан, яка навчила його читати.

Джо Карп і Френк Рейлі вчергове вирішили познущатися з Чарлі. Вони запросили хлопця піти з ними після роботи до бару Галоранса. Там Чарлі примусили випити віскі, а потім танцювати на барі з абажуром від лампи на голові. Згодом він показав, як чистить нужник у пекарні. Повертаючись додому, Джо і Френк попросили Чарлі піти за ріг вулиці й подивитися, чи йде дощ. Коли Чарлі повернувся, то не побачив нікого. Він не зрозумів, що його обдурили. Хлопець заблукав, і додому його привів полісмен. Після цих пригод Чарлі вирішив ніколи не пити віскі.

Доктор Штраус почав проводити з Чарлі терапевтичні сесії. Хлопець лежав на канапі, а доктор слухав його розповіді. Чарлі переміг Елджернона, хоч не почував себе розумнішим, ніж був раніше. Хлопець знову почав згадувати минуле. Цього разу він пригадав дядька Германа. Той був товстий, фарбував людям стіни будинків. Одного разу малий Чарлі сказав матері, що хоче бути малярем, як дядько Герман. Норма з сміялася з мрій брата, але батько дав їй ляпаса і сказав не ображати Чарлі.

Міс Кінніан продовжувала вчити Чарлі, тепер він читав крижку про пригоди Робінзона Крузо, почав краще писати, зрозумів, що робив у звітах багато помилок.

1 квітня у пекарні Джо Карп хотів пожартувати з Чарлі і запропонував попрацювати на змішувачі, хоч це була складна робота. Чарлі боявся головного пекаря Джіммі, але почав працювати на змішувачі. Усі були здивовані, коли в хлопця усе вийшло. Чарлі зрозумів, що усі хотіли зробити його квітневим дурнем, а він натомість зробив дурнями їх усіх. Джіммі покликав містера Доннера, і той підвищив Чарлі ще й додав надбавку до платні. Тож тепер замість розносити пакети з хлібом, мити нужники й прибирати сміття, Чарлі працював на змішувачі. Френк і Джо розлютилися на хлопця.

Міс Кінніан була задоволена успіхами Чарлі. Вона пояснила, що тепер не всі люди здаватимуться йому приємними. Коли Чарлі сказав, що всі навколо розумні, добрі і люблять його, вчителька розплакалася.

Хлопець пригадав ще дещо з минулого. Маму забрали до лікарні. Батько сказав, що вона не захворіла, і згодом вона повернулася з сестричкою Чарлі. Мати турбувалася,

щоб він не зробив дитині нічого поганого, хоч батько був впевнений, що не треба турбуватися. Якось дитина розплакалася і Чарлі узяв її на руки, але потім увійшла мама, розкричалася і вдарила Чарлі. Вона наказала ніколи більше не торкатися до Норми.

Якось Джо Карп і Френк Рейлі запросили Чарлі на гулянку. Там було багато дівчат, були Джімпі та Ерні. Чарлі відмовився пити віскі, але йому дали склянку кока-коли з дивним присмаком. Потім хлопця примусили танцювати з дівчиною на ім'я Елен. Ніхто більше не танцював, Чарлі весь час падав, їх оточили і реготали з них. Чарлі подивився на обличчя Джо, й у нього виникло дивне відчуття у шлунку. Елен дала йому яблуко, Чарлі вкусив, але воно виявилось несправжнім. Френк сказав, що Чарлі придурок, а Джо згадав, як вони послали його за ріг подивитися, чи не йде дощ. Тепер Чарлі зрозумів, що його сюди привели, щоб посміятися. Хлопець втік додому.

Відтоді Чарлі не хотілося йти на роботу. Він попросив місіс Флін, свою господиню, зателефонувати містерові Доннеру і сказати, що він захворів. Чарлі зрозумів, що всі сміються з нього тому, що він надто дурний. Він пригадав себе зовсім юним перед пекарнею, вивіску якої не міг прочитати. Діти сміялися і дражнили його, кидали в нього всілякими речами. Коли Чарлі рушив до пекарні, діти кинули його в бруд, а коли він вернувся додому, дядько Герман кинувся на вулицю, щоб покарати дітей.

Чарлі дізнався, що доктор Штраус – психіатр і нейрохірург. Він сказав Чарлі: "Що розумнішим ти ставатимеш, то більше проблем матимеш". Тому тепер про всі свої проблеми Чарлі мав розповідати доктору, щоб ставало легше. Чарлі здалося, ніби доктор остеріг його, що він може згадати чи довідатися щось неприємне. Хлопець швидкими темпами почав вивчати усі шкільні предмети, його КІ усе збільшувався.

Якось Чарлі побачив сон, у якому міс Кінніан читала його звіт. Чарлі хотів написати ще, але не вмів більше ані писати, ані читати. Джімпі з пекарні написав за нього звіт, але, прочитавши його, міс Кінніан розгнівалася й порвала аркуші. Немур і Штраус почали бити Чарлі за погані слова у звіті. Хлопець побачив, що сторінки перетворилися на клапті мережива, обляпані кров'ю. Це був жахливий сон, але Чарлі піднявся з ліжка і записав його. Потім він вдався до вільних асоціацій, згадав пекарню, як хтось копнув його ногою, маленьке золоте серце, медальйон, ланцюжок, усе вкрите кров'ю. Чарлі згадав Гарріет – міс Кін, школу номер 13, йому 11 років. Дівчинці також 11 років, її звати Гарріет. На День святого Валентина дещо сталося через неї. Чарлі мусили виключити з тієї школи й перевести у школу 222. 11-річний Чарлі мав маленький золотий медальйон, який знайшов на вулиці. Ланцюжка в нього не було, але Чарлі повісив його на нитку. Він любив накручувати нитку, і милуватися тим, як вона розкручується, а сонце від медальйона бризкає йому у вічі. Усім хлопцям подобалася Гарріет, і Чарлі теж. Він вирішив подарувати Гарріет свій медальйон, який мав форму серця. Чарлі попросив Гаймі Рота, щоб написав для нього цидулку: "Люба Гарріет, я вважаю, що ти найгарніша дівчина в усьому світі. Ти мені дуже подобаєшся, і я тебе кохаю. Я хочу, щоб і ти мене покохала. Твій друг, Чарлі Гордон". Гаймі написав щось зовсім інше. Тож наступного дня Гарріет не звертала на Чарлі уваги, а двоє її великих

братів побили хлопця за гидоту, яку він написав. Його одяг був роздертий, ніс розбитий, один зуб зламаний, і, коли хлопці пішли геть, він заплакав.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Тепер Чарлі розумів, що все життя люди глузували з нього. Зараз він з підозрою ставився навіть до Берта, доктора Штрауса і професора Немура. Він був переконаний, що вони сміялися з нього й обманювали, коли він був надто дурний, щоб це зрозуміти. Тепер гнів та підозра були його першими реакціями на світ.

Джо Карп та Френк Рейлі з пекарні зненавиділи Чарлі, ніхто з ним не розмовляв, тож він почав почуватися самотнім. Чарлі згадав, як колись Френк і Джімпі вирішили навчити його ліпити булочки. Френк вважав, що нічого не вийде, бо Чарлі йолоп, а Джімпі вважав, що все може вийти. Він показав Чарлі мідний ланцюжок із диском із блискучої латуні. Диск на ланцюжку щось нагадав Чарлі, проте він не пам'ятав, що саме й де. Тож Чарлі намагався зліпити булочку, старався, але йому потрібно було багато часу. Коли пекарі взялися навчати Чарлі, інші люди з пекарні зібралися навколо. Ніхто не хотів чекати, тож вирішили, що Чарлі ні на що не здатний. Його відправили розглядати книжку з коміксами, яку він знав напам'ять, і віддали йому ланцюжок.

Тепер Чарлі був розумним. Доннер допоміг йому вступити до профспілки пекарів, і хлопець здобув ще одне підвищення. Він не отримав від цього жодної втіхи, бо інші ставилися до нього вороже.

Якось хлопець підслухав розмову доктора Штрауса і професора Немура. Останній хотів подати звіт про успіх, бо результати Чарлі цілком позитивні. Штраус вважав, що не треба поспішати, не треба завищувати результати. Та Немур вважав, що погіршення вже не буде. Штраус сказав, що Немур мріє очолити кафедру психології в Голстоні, а Немур вважав, що Штраус робить собі кар'єру, тримаючись за хвіст його психологічних досліджень. Немур нагадав, що ця нова техніка ніколи не виникла б, якби не його оригінальна теорія. Так Чарлі вперше побачив їх у реальному світлі – не боги й навіть не герої, а просто двоє чоловіків, стурбованих наслідками своєї роботи.

Чарлі заприятелював із кількома хлопцями в таверні коледжу. Вони сперечалися, хто насправді написав Шекспірові п'єси – сам Шекспір чи хтось інший. І вони розмовляли про політику, про мистецтво й Бога. Чарлі ніколи раніше не чув, аби хтось сказав, що Бога може й не бути. Тепер він розумів, що одна з найважливіших причин, чому треба ходити до школи й здобувати освіту, полягає в тому, що те, у що ти вірив протягом усього свого життя, може бути неправдою, і ніщо не є тим, чим воно здається. Послухавши студентів, Чарлі зрозумів, що хоче вчитися. Тепер він проводив більшість свого вільного часу в бібліотеці.

Одного разу йому приснилося, як мама кричала на батька та вчителя в початковій школі 13. Вона переконувала всіх, що Чарлі нормальний, що колись піде до коледжу, кимось стане. Директор говорив їй, що хлопця треба віддати до спеціальної школи у

Воррені. Зранку Чарлі також пригадав, що коли йому було 6 років, саме перед тим як народилася Норма, він грався своєю ниткою, на яку були нанизані блискучі кульки та кільця. Мати кричала до батька, що не забиратиме його зі школи. Батько говорив, що не можна більше вдавати, що нічого ненормального в ньому немає. Тоді мати вихопила нитку з руки в Чарлі і наказала гратися з алфавітними кубиками. Він перелякався і написав у штанці, знаючи, що за це мати відлупцює його. Несподівано Чарлі пригадав, що маму звали Роза, а батька – Мат.

Чарлі помітив, що Аліса Кінніан дуже гарна молода жінка. Він відчув, що вчителька подобається йому. Аліса говорила Чарлі, що звичайні люди можуть бачити дуже мало. Вони не можуть надто змінюватися або піднятися вище, ніж вони є, але Чарлі геній. Він підійматиметься вище й вище і бачитиме щораз більше. Аліса лише переживала, щоб операція не завдавала йому шкоди, адже почувала себе почасти відповідальною. Хлопець відчував, що закоханий в неї, хоч не добре ще розумів свої почуття. Аліса вважала, що вони не мають права переносити свої взаємини на персональний рівень.

Уночі Чарлі приснилося, що він біг довгим коридором, а коли обвалилася стіна, з'явилася рудоволоса дівчина. Вона поцілувала Чарлі, він хотів тримати її міцно, але боявся. Раптом у її руці з'явився закривавлений ніж. Пізніше Чарлі згадав, як малим спостерігав, як Норма купалася. Він підглядав крізь замкову щілину і побачив, що її тіло відрізнялося від його тіла. Потім він біг коридором, а його переслідував ніж... Норма пожалілася мамі, що Чарлі підглядав за нею крізь замкову щілину. Згодом хлопець зайшов у ванну кімнату і розглядав брудну білизну сестри, на якій побачив засохлу кров.

У пекарні Чарлі помітив, що Джімпі обманює містера Доннера, привласнюючи собі частину торгованих грошей. Джімпі умисне зменшив ціну покупцеві, і між ними було повне порозуміння. Чарлі не знав, що робити. Джімпі працював у містера Доннера понад п'ятнадцять років. Доннер не раз запрошував родину Джімпі до себе на обід. Він часто доручав Джімпі керувати крамницею, коли йому доводилося кудись поїхати. Не раз Доннер давав Джімпі гроші, щоб той міг оплатити лікарняні рахунки своєї дружини. Чарлі усвідомив, що Джімпі використовував для обману і його, бо хлопець часто доставляв покупки для клієнтів Джімпі.

Чарлі розповів про ситуацію з Джімпі професорові Немуру, й той наполягав, що хлопець невинний спостерігач, і немає ніякого сенсу вплутуватися в ситуацію, яка може бути вельми неприємною. Доктор Штраус, почувши про цю проблему, сказав, що Чарлі морально зобов'язаний розповісти про все містерові Доннеру. Нарешті, Чарлі вирішив спитати, що думає про це Аліса. Вона вислухала розповідь про те, як Чарлі спіймав Джімпі на крадіжці, про суперечливі поради у лабораторії. Потім вона сказала: "Якщо ти не маєш наміру залишатися дитиною протягом усього свого життя, ти повинен знайти відповідь у собі – відчувати, як вчинити правильно. Чарлі, ти повинен навчитися довіряти собі". Хлопець все зрозумів, бо Аліса допомогла йому все ясно побачити. Він признався, що кохає її, та Аліса вважала, що ще не слушний час. Він повинен закінчити своє навчання. Подивитися, куди воно його приведе, бо змінюється

надто швидко. Їй було важко, бо Чарлі вже вийшов за межі її інтелектуального світу. Через кілька місяців, а може, й тижнів він мав стати іншою людиною. Чарлі розумів, що вона говорить правду. Вони вирішили піти у Центральний парк, де кожного вечора були весняні концерти.

У пекарні Чарлі серйозно поговорив з Джіммі і натякнув, що про все розповість містеру Доннеру, якщо Джіммі не перестане красти. Джіммі сказав, що не слід пхати носа в чужі справи, він мало не вдарив Чарлі, потім навіть запропонував увійти в частку.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Університетська бібліотека тепер стала другою домівкою Чарлі. Він захопився етимологією стародавніх мов, новими дослідженнями з числення варіацій та історією Індії. Тепер, коли він чув, як студенти сперечаються про історію, політику або релігії, їхні погляди здавалися йому вкрай дитячими. З допомогою Берта Чарлі познайомився з різними професорами і навіть виявив, що не такі вони вже й розумні.

Під час зустрічі з Алісою у Центральному парку вони сіли під дерево і слухали концерт. Чарлі дуже хвилювався, бо хотів поцілувати її. Раптом він відчув, що на нього хтось дивиться. Чарлі підняв голову й побачив хлопця років п'ятнадцяти або шістнадцяти, який припав до землі поблизу, його штани були розстебнуті. Аліса не бачила нікого, і Чарлі ледве опанував себе. Коли вони поверталися додому, Аліса запросила Чарлі зайти, але щось застерегло його від цього. Він був настільки схвилюваний, що відчував, що знепритомніє. Чарлі здогадався, що то була галюцинація. Доктор Штраус вважав, що емоційно Чарлі досі перебуває в підлітковому стані, коли близька присутність жінки, думки про секс навіюють тривогу, паніку, навіть галюцинації. Можливо, Чарлі ще не готовий до взаємин з жінкою.

Містер Доннер змусив Чарлі покинути пекарню. Він досі добре ставився до хлопця, але тепер усі працівники вимагали від містера Доннера звільнити Чарлі. Хлопець вирішив поговорити з працівниками, та його навіть не хотіли слухати, бо вважали тепер великим розумником, який завжди знає усі відповіді. Одна лише Фанні Берден не вважала, що його слід примусити покинути пекарню, і попри їхній тиск та погрози відмовилася підписати петицію. Та вона сказала Чарлі, що він був добрим, звичайним, можливо, не дуже розумним, але чесним, а потім несподівано став розумним та елегантним, а це несправедливо. Чарлі відчув свою самотність, йому потрібно було поговорити з Алісою.

Чарлі розповів їй, що не може сидіти сам-один у своїй кімнаті, що блукає вулицями вдень і вночі, не знаючи, чого шукає. Він почувався наче тварина, яку вигнали з її затишної, безпечної клітки. Аліса сказала, що він розгублений, хоче бути дорослим, але в ньому досі живе малий хлопчик, самотній і наляканий. У Чарлі знову почався напад паніки, бо він згадав одну жінку середнього віку, яка щойно вийшла з ванни і вирішила розважитися, розгорнувши халат і виставивши перед ним своє голе тіло. Потім він

згадав матір, яка горлала на нього, тримаючи в руці шкіряний пояс, а батько намагався відтягти її геть. Мати була розлючена, що Чарлі не вміє писати і читати, але дивиться на дівчат. "Якщо ти будь-коли доторкнешся до дівчини, я посаджу тебе у клітку, як тварину, й ти сидітимеш у ній до кінця життя", – говорила Роза. Саме тому Чарлі зараз не міг торкнутися Аліси. Коли вона почала цілувати його, Чарлі знову відчув гудіння у вухах, холод, нудоту. Аліса намагалася заспокоїти його, переконати, що не треба звинувачувати себе. Засоромлений і більше не спроможний стримувати свій біль, Чарлі почав схлипувати.

Фонд Велберга почав виплачувати Чарлі заробітну платню з гранту, щоб він не мав потреби шукати собі роботу. Через тиждень мав відбутися Міжнародний психологічний з'їзд у Чикаго, і Чарлі теж мав їхати, бо вони з Елджерноном були головними експонатами Немурового дослідження. Чарлі не міг терпіти того, що професор Немур ставився до нього, як до лабораторного екземпляра. Професор хотів переконати хлопця, що до його експерименту він не був людським створінням. Іноді Чарлі зустрічався з Алісою, але вони не згадували про те, що між ними сталося. Їхні взаємини залишалися платонічними.

Усе більше Чарлі пригадував. Якось він побачив малого Чарлі Гордона – йому чотирнадцять або п'ятнадцять років, він чекав свою сестру, яка поверталася зі школи. Норма отримала найкращу оцінку і раділа, бо батьки пообіцяли купити їй собаку. Норма не хотіла гратися з Чарлі, не хотіла, щоб собака був спільним, вона зневажала і ненавиділа брата. Якось Норма сказала подрузі, що Чарлі не її справжній брат.

Якось Чарлі зайшов до Аліси на роботу і зустрів своїх розумово знайомих. Вони впізнали його, питали, чому він не приходив до школи. Коли всі розійшлися, Аліса була сердита. Вона говорила Чарлі, що він змінився, ставиться до людей по-іншому. Раніше в ньому були теплота, відкритість, доброта, яка примушувала всіх любити його, але тепер усе це зникло. Чарлі не заперечував, що змінився, бо став по-іншому думати про себе і більше не братиме те лайно, яке люди пропонували йому протягом усього його життя. Аліса натякнула, що тепер відчувається з ним не надто розумною, і усе, що може зробити, це вислухати його і вдавати, ніби все розуміє. Вона вирішила не їхати разом з ним на симпозіум, а використати цей час, щоб обмірковувати їхні стосунки. Тепер Чарлі був так само далекий від Аліси зі своїм KI 185, яким був із KI 70. І вони обоє тепер це знали.

Літніми ночами Чарлі блукав містом. Якось він побачив жінку в Центральному парку. Вона почала розповідати про своє особисте життя, а потім запропонувала піти туди, де б вони були наодинці. Чарлі майже наважився, паніки досі не було, але раптом вона підвелася на ноги й розстебнула пальто і сказала, що на п'ятому місяці вагітності, та це не створює якоїсь різниці. Ця жінка нагадала Чарлі картину тієї жінки середнього віку, що тільки-но вийшла з ванни й розкрила халат, щоб він зміг побачити її тіло. Чарлі закричав, що це гидко, а їй має бути соромно. Раптом Чарлі згадав матір, вагітну його сестрою. Він схопив жінку за плече, вона заверещала. Чарлі не мав наміру завдати їй кривди, але почув, що їй на допомогу поспішають якісь люди. Він мусив втекти.

Опинившись вдома, Чарлі був приголомшений відвертою брутальністю того, що з ним сталося.

Невдовзі Чарлі вилетів до Чикаго. Це був його перший політ на літаку. Під час нього він пригадав події, коли йому було 5 років. Мати вирішила, що його допоможе вилікувати доктор Ґваріно. Батько був іншої думки і вважав, що якби з Чарлі можна було щось зробити, лікарі сказали б їм про це давно. У цього доктора була величезна машина з цілим рядом циферблатів і чотирма довгими важелями, як у бормашини. Поруч стояв обтягнутий чорною шкірою дослідний стіл із товстими ремнями для прив'язування пацієнтів. Під час першого прийому лікар виставив батьків за двері, а хлопця поклав на стіл. Він заспокоїв хлопця і закрив йому рот клаптем матерії. Чарлі не зміг контролювати свої фізичні інстинкти і забруднив штани. Після сеансу доктор попросив хлопця сказати матері, що той відчуває себе розумнішим. Коли мати побачила, що Чарлі забруднив штани, доктор попросив її не карати хлопця. Батько вважав, що це лікування нічого не дасть, та й воно було не дешево, а Мат працював лише продавцем перукарських інструментів і мріяв відкрити свою власну перукарню. Чоловік розумів, що його дружина витратила більшу частину заощаджень на дуриєсвітів і шахраїв, а за ці гроші вони могли відкрити власний бізнес.

Тепер Чарлі зрозумів, звідки у нього постійне бажання бути розумним. Цього завжди прагнула Роза Гордон. І лише після того, як Норма довела їй, що вона спроможна мати нормальних дітей, а Чарлі – просто нещасливий випадок, вона припинила спроби переробити сина. А доктора Ґваріно Чарлі запам'ятав дуже добрим, хоч він і дуриє їх. Доктор завжди поплескував Чарлі по плечу, всміхався, казав підбадьорливі слова, які хлопець чув дуже рідко.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Прибувши у Чикаго, Чарлі всюди переслідували науковці, запитували, якої він думки про ту або ту річ, від наслідків нового податку до останніх археологічних розкопок у Фінляндії. Це було схоже на виклик, але Чарлі міг говорити майже про все. Професор Немур теж хотів показати свою авторитетність. Він пояснював, чому мозок Чарлі був ушкоджений, називаючи це змагальним придушенням ензимів. Але їм вдалося обернути цей процес. Вони видалили ушкоджені порції мозку й дозволили імплантованій мозковій тканині, яка була хімічно відновлена, виробляти протеїни мозку в наднормальному темпі. Чарлі під час цього виступу запитав Немура, що він думає про працю Рахаджаматі, бо ця стаття заперечувала теорію Таніди про злиття ензимів – концепт зміни хімічної структури ензима, що блокує прохід на метаболічній стежці. Немур спохмурнів, а пізніше Чарлі виявив, що професор ще не читав цю нову статтю, бо її ще не переклали з мови гінді. Немур лише сказав, що дослідження, здійснені у Сполучених Штатах та Британії, далеко переважають роботи, виконані в Індії та в Японії. Пізніше Штраус пояснив Чарлі, що він примусив Немура почуватися нижчим, а той терпіти цього не може. Чарлі був розчарований, коли довідався, що

доктор і професор мають дуже обмежені знання, хлопець вважав їх шахраями. Згодом Берт пояснив Чарлі, що Немур присвятив цій проблемі все своє життя. Він не Фройд, не Юнг, не Павлов і не Вотсон, але він робить щось важливе, і потрібно шанувати його відданість своїй справі. Берт визнав, що Чарлі має суперзнання, але він не наділений толерантністю. Він називає учених шахраями, але коли хтось із них називав себе досконалим або суперменом? Вони звичайні люди. Потім Берт розповів про дружину Немура. Це вона зробила його професором, використала вплив свого батька, щоб здобути для нього грант Фонду Велберга. Вона також підштовхнула його на цю передчасну доповідь на симпозіумі. Почувши це, Чарлі вирішив, що не повинен бути надто нетерплячим із ними. Їхні ідеї і блискуча робота зробили експеримент можливим. Він повинен остерігатися природної тенденції дивитися на них згори вниз тепер, коли випередив їх. Але Чарлі було страшно усвідомлювати, що його доля перебуває в руках людей, котрі не є велетнями, якими він колись їх собі уявляв, а звичайними людьми, що знають відповіді не на всі запитання.

Чарлі втік і повернувся у Нью-Йорк. Причиною було те, що під час виступу Берт повідомив усім таке, чого Чарлі досі не знав. Берт показував Елджернона і говорив, що на вершині свого інтелекту миша стала змінювати поведінку. Іноді, згідно з доповіддю Берта, Елджернон узагалі відмовлявся працювати, а бувало, розв'язавши свою проблему, він, замість одержати харчову винагороду, кидався на пруття своєї клітки. Не виключено, що як зростання розумових можливостей, так і хибна поведінка на цьому рівні були спричинені хірургічним втручанням, а не є функцією одне одного. Потім почали показувати фільми. Чарлі навіть не підозрював, що всі його ранні виступи й випробування, здійснювані в лабораторії, фільмувалися. Публіка реготала з його дурного вигляду. Згодом виступав Штраус. Він пояснив теорію блокування ензимами й перейшов до опису фізичного стану Чарлі до та після хірургічного втручання. Він також детально обговорив подробиці терапевтичних сесій – а надто зміну ставлення до вільних асоціацій на кушетці. Чарлі описували як частину наукової презентації, як новостворену річ, яку її творці показують науковому товариству. Ніхто в цій залі не вважав його індивідом – людським створінням. Про Елджернона і Чарлі думали як про двох експериментальних тварин, які не існували поза межами лабораторії. Нарешті Немур сказав щось про те, що можна стверджувати, що Чарлі Гордон реально не існував до їхнього експерименту...

Чарлі хотів підхопитися на ноги й крикнути кожному: він людське створіння, він особа – з батьками, спогадами й історією – і він існував до того, як його завезли до операційної! Також хлопець зрозумів, що висновки Немура були передчасними. Як для Елджернона, так і для Чарлі треба більше часу, аби переконатися, що зміни залишаться. Професори припустилися помилки, і ніхто її не помітив. Розлючений хлопець непомітно відчинив клітку Елджернона. Миша втекла, усі почали її ловити. Дивлячись, як юрми людей гасають туди-сюди по фойє, ганяючись за білим мишем, розумнішим за багатьох із них, Чарлі пережив ні з чим не зрівнянну втіху, якої ще ніколи не переживав. Згодом Чарлі сам знайшов мишу і полетів до Нью-Йорка.

Після цих подій на другій сторінці "Дейлі прес" була опублікована давня фотографія Чарлі й малюнок миші. Заголовок матеріалу повідомляв: "Дебіл-геній і білий миш шаленіють від гніву". Немур і Штраус нібито сказали, що Чарлі перебував у стані надзвичайної напруги, але, безперечно, скоро повернеться. Вони запропонували винагороду в п'ятсот доларів за Елджернона, не здогадуючись, що вони втекли разом. На п'ятій сторінці була фотографія матері і сестри Чарлі, бо якийсь репортер знайшов їх. Була вказана навіть їхня адреса. Норма повідомила, що вона вважала брата мертвим до останнього березня, коли директор департаменту психології в університеті Бекмана запитав її дозволу використати Чарлі в експерименті. З цієї статті Чарлі дізнався, що його батько, Метью Гордон, не живе зі своєю дружиною та дочкою, і тепер має перукарню в Бронксі. Побачивши Норму в газеті, Чарлі несподівано відчув до неї ненависть. Ще один спогад: Чарлі ліг спати, а мати каже батькові, що треба відіслати сина до притулку Воррена, бо Норма не може мати такого брата.

Чарлі мав заощадження і оселився в готелі недалеко від Таймс-сквер. Помешкання було на четвертому поверсі, мало чотири кімнати й узятє напрокат фортепіано. Елджернон складав йому компанію. Чарлі вирішив збудувати йому лабіринт на три поверхи зі шматків пластику.

Сусідкою Чарлі була Фей Лілмен. Якось його вхідні двері зачинилися, тож він хотів скористатися спільною пожежною драбиною. Чарлі вперше побачив її майже голу, вона малювала, бо була художницею. У її помешканні був повний безлад. Фей мала десь років 35, була тендітна й добре збудована. Коли вона прийшла до Чарлі, її вразив триповерховий пластиковий лабіринт для Елджернона. Жінка назвала це скульптурою з живим елементом. Фей розповіла, що обожнює танці, але їй не щастило зустріти хлопця, який подобався б їй і був добрим танцюристом.

Якось Чарлі вирішив знайти батька. Хлопець знав, що Мат мав перукарню десь у Бронксі. Колись Мат часто говорив про власну перукарню і ненавидів роботу продавця. Роза верещала, що робота продавця – це принаймні достойна професія, а дружиною перукаря вона ніколи не буде. Коли він сварився з Розою, то проклинав свою роботу продавця, і Чарлі захоплювався ним за це.

Коли Чарлі прибув у перукарню, вона була порожня. Хлопець впізнав Мата – кремезного, з червоними щоками, трохи старшого й майже лисого, з пучками сивого волосся, що стриміли навколо його голови. Батько не впізнав його. Чарлі вмоستився на стільці і попросив зробити йому все: стрижку, гоління, крем. Хлопець настільки розхвилювався, що смикнувся, і Мат порізав його. Чарлі пригадав той вечір, коли мати кричала батькові, щоб відвів сина геть, віддав до притулку Воррена. Вона схопила ніж, і їй неможливо було зупинити. Мати говорила, що краще буде, якщо Чарлі помре. Мат вирішив, що відведе хлопця до Германа, а завтра з'ясує, чи можна його віддати до притулку Воррена. Він одягнув сина і повів...

Чарлі вирішив, що не признається батькові, хто він насправді. Яка йому буде користь знати про це? На якусь мить Чарлі передумав і спитав, чи Мат впізнає його. Батько не впізнав сина і попросив гроші за послуги. Хлопцеві стало погано, він

попросив води. Йому так хотілося сказати батькові, що тепер він розумний, розмовляє двадцятьма мовами, він знавець математики, пише концерт на фортепіано. Перукарня мала зачинятися, тож Чарлі дав батькові п'ять доларів і пішов.

Чарлі удосконалив лабіринт, і тепер Елджернон працював не заради сиру, а заради успіху. Це була його єдина винагорода. Фей принесла для Елджернона білу мишу, бо вирішила, що йому потрібне товариство. Якось Фей привела до себе з танців якогось чоловіка. Через годину з її помешкання почувся крик, чоловік пішов, а Фей через вікно пробралася до Чарлі. Виявилося, що вона прогнала того типа геть, бо він чіплявся. Фей поцілувала Чарлі, і тоді він побачив себе і її ніби збоку, Чарлі дивився на чоловіка й жінку, які сплелися в обіймах. Він відчув, що нічого не відчуває. Паніки не було, але не було й жадання. Чарлі сказав, що відчувається недобре. Фей вирішила напоїти його. Хлопець прокинувся пополудні з головою, яка тріщала від похмілля. Фей спала поруч. Коли вона прокинулася, то розповіла, що вчора він поводився дивно, бо був спантеличеним і дурним. Чарлі створив враження дорослого чоловіка, який грає на сцені, наче дитина. Почав базікати, як хотів ходити до школи й навчитися читати та писати, щоб бути розумним, як і всі інші. Чарлі зрозумів, що у якийсь спосіб сп'яніння на мить зламало свідомі бар'єри, які тримали його колишнього глибоко захованим у глибині розуму. Фей призналася, що їй було страшно, вона думала, що він схибнувся.

Якось ввечері Чарлі зайшов у ресторан. Там був новий мийник посуду, хлопець років шістнадцяти, і Чарлі побачив щось знайоме в ньому, його рухах, виразі його очей. Хлопець, прибираючи посуд, впустив на підлогу кілька тарілок. Клієнти свистали й вигукували, прийшов власник ресторану і назвав хлопця йолопом. Коли Чарлі зрозумів, що хлопець розумово відсталий, то він наче впізнав себе. Чарлі закричав, щоб усі заткнулися, щоб поставилися з розумінням до хлопця.

Чарлі вирішив, що повинен застосувати свої знання і своє вміння для праці у сфері людського розуму, який щодалі зростає. Хлопець відчув, що здатний зробити щось дуже важливе, тому повинен працювати. Він зателефонував Алісі, вона погодилася побачитися. Чарлі зізнався жінці, що не може позбутися відчуття, що він – це не він. Справа в Чарлі, малому хлопцеві, який боїться жінок через матір, яка так його налаштувала. І щоразу, коли він наближався до Аліси, мав намір покохатися, у нього виникало коротке замикання. Чарлі говорив і говорив. Але це було занадто для неї, Аліса заплакала.

Чарлі вирішив, що коли він боїться кохатися з Алісою, тоді вимкне світло й прикинеться, що кохається з Фей. Він вимкнув світло, уявив Фей, почав цілувати її, та хтось іще був у кімнаті і вдивлявся крізь темряву. Коли Аліса пригорнулася ближче, Чарлі скрикнув і відштовхнув її. Він ввімкнув світло і сказав, що кохає її, але не може цього зробити.

Він вирішив напиться і подався до своєї квартири. Фей з'явилася о пів на третю ночі. Вона вважала, що й цього разу у них нічого не вийде, але Чарлі переконав її, що зможе. Він побачив обличчя за вікном, яке жадібно спостерігало. І Чарлі подумав про себе: ну ж бо, дивися, нещасний мерзотнику, дивися. Мені тепер байдужісінько. Цього

разу у них все вийшло.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Чарлі почав жити з Фей. Вона була розлучена, бо чоловік не міг терпіти безладу. Жінка не турбувалася ні про що, мала вільний і незалежний дух, була схиблена на танцях. Вона була важлива для Чарлі, але він розумів, що це не кохання. Фей була надто весела й добра, довіряла людям, і вони могли з цього скористатися.

Якось Елджернон укусив Фей і свою подругу Мінні. Він здавався апатичним і спантеличеним, і, хоч він розв'язував нові проблеми, не вимагаючи за них винагороди, його дії справляли дивне враження. Замість обміркованого обережного бігу по коридорах лабіринту, його рухи були рвучкими й не підконтрольними. Чарлі вирішив віднести його до лабораторії.

Немур, Штраус і Берт зустріли Чарлі у кабінеті психології. Вони намагалися створити враження, ніби раді бачити його. Чарлі знав, що Немур нескоро простить йому спробу сконтактуватися з фондом над його головою, але це було необхідно. Перш ніж повернутися до університету Бекмана, Чарлі мусив переконатися в тому, що вони дозволять йому розпочати незалежне вивчення теми. Немур сказав, що радий, що фонд залучив його до праці над проектом. Берт спостерігав за Елджерноном і повідомив, що миш розв'язує проблеми на набагато примітивнішому рівні.

Одного разу Чарлі побачив у лабораторії холодильник і спалювач. Берт пояснив, що вони заморожують експонати, перш ніж спалити їх. Це допомагає знищити сморід, бо вони контролюють розкладання матерії. Чарлі попросив віддати йому Елджернона, коли миш загине. Потім Чарлі сказав Немурові, що бачив спалювач, і спитав, які плани були щодо нього. Немур зізнався, що у випадку невдачі Чарлі мали віддати до притулку Воррена, а всі витрати мав взяти на себе фонд.

Чарлі вирішив відвідати притулок Воррена. Він позичив у Берта машину і через півтори години доїхав до фермерської спільноти Воррен, Лонг Айленд. Діставшись головного шпиталю, Чарлі зустрівся з головним психологом, молодим і високим чоловіком. Він провіз Чарлі по своїй території у власній машині, показавши залу відпочинку, лікарню, школу, адміністративні офіси й котеджі, де жили пацієнти. Паркану довкола притулку не було. Психолог пояснив, що деякі звідси втікають, але більшість повертаються. Якщо вони потрапляють у халепу, жителі міста або поліція приводять їх сюди. Якщо пацієнти не повертаються, отже, вони задовільно прилаштувалися жити на волі. Ідуть звідси переважно пацієнти з легкими захворюваннями – але останнім часом таких доставляють дедалі менше й менше.

В одному з котеджів Чарлі побачив близько сімдесяти п'яти хлопців, які чекали на ланч. Один з більших хлопців тримав на руках іншого хлопця, років чотирнадцяти-п'ятнадцяти, і гойдав його, як дитину. До Чарлі і психолога підійшла завідувачка відділенням. Вона провела Чарлі до спалень, до пральні, до кімнат, де складали харчові продукти, до великої їдальні, де хлопці тепер сиділи й чекали, коли принесуть їжу з

центрального комісаріату. Жінка розповіла, що на триста хлопців – по сімдесят п'ять у кожному відділенні – лише п'ятеро людей, що дивляться за ними. Не так легко тримати їх під контролем. Тут було важко працювати, але робота давала цій жінці справжнє задоволення. Пізніше Чарлі звернув увагу на те, що великий хлопець, який тримав меншого на колінах, тепер вів його до столу, тримаючи за руку. Психолог Вінслоу розповів, що таке спостерігається часто: коли вони не бачать когось іншого, хто приділяв би їм увагу, то іноді вони шукають людського контакту й людського співчуття у власному середовищі.

У іншому котеджі жили емоційно стурбовані люди з вадами загального розвитку. Коли їм випадала нагода, вони могли покалічити себе або інших. Ці люди завжди були замкнені. Виявилося, що усі тутешні пацієнти зазвичай приходять сюди, щоб прожити тут до кінця свого життя. Чарлі спробував уявити собі, як ходитиме цими коридорами як пацієнт. У майстерні він побачив глухонімих хлопців, які старанно виконували свою роботу. Один з хлопців поплескав Вінслоу по руці й показав у куток, де сушилися на полицях його закінчені вироби. Вінслоу та вчитель стали з ентузіазмом хвалити вироби, а хлопець гордо всміхався й подивився на Чарлі, певно, чекаючи, що і він його похвалить. Чарлі сказав похвальні слова, бо хлопець цього потребував.

Директрисою школи була низенька, повна, материнського вигляду леді. Вона розповіла, що тут немає учнів із високими коефіцієнтами. Ті, хто має коефіцієнти від шістдесяти до сімдесяти, тепер, як правило, навчаються в міських школах, щоправда, в спеціалізованих класах, суспільство створює для них усілякі вигоди. А тут класифікували учнів на охайних і неохайних. Деякі з неохайних мали серйозні ушкодження мозку, лежали у спеціальних ліжках до кінця своїх днів.

Повертаючись із Воррена, Чарлі гнітило відчуття холодної безнадії. Він не чув там розмов про реабілітацію, про лікування, про те, що одного дня цих людей можна буде повернути у світ.

Елджернон більше не бігав в лабіринті, Берт годував його силоміць. Чарлі доклав усіх зусиль, щоб перестати ототожнювати себе з ним. Стосунки з Фей вичерпували себе. Жінка нічого не знала про Чарлі, про його роботу. Її цікавили лише танці, живопис та секс. У помешканні Чарлі почався такий же безлад, як у її квартирі.

Якось увечері Аліса прийшла побачитися з Чарлі, після того як дізналася від Берта, що діється з Елджерноном. Фей не було вдома, бо вона пішла танцювати. Аледесь за чверть до другої ранку вони були здивовані несподіваною появою Фей на пожежній драбині. Чарлі розповів їй про Алісу, що працювала над проектом в університеті, а Аліса знала про Фей раніше – тож вони не здивувалися, що зустрілися. Вони сподобалися одна одній. Усі троє сиділи й розмовляли до світанку, потім Чарлі повів Алісу додому. Аліса сказала, що їй подобається у Фей відвертість, довірливість, відсутність егоїзму. Їй лише не подобалося те, що Фей примушує Чарлі пити і заважає йому працювати.

Чарлі багато працював, навіть переселився в лабораторію. Фей це все не подобалося. Він зрештою втратив із нею терпець. Аліса допомагала йому тим, що

приносила їжу, бо він весь час працював. Фей знайшла собі нового приятеля, але Чарлі сприйняв це спокійно, відчувши майже полегкість.

Якось Елджернон був жвавий і двічі подолав лабіринт успішно. На третій раз він помилився. Коли він побачив, що біжить незнайомою стежкою, то став бігти повільніше і його дії стали непередбачуваними: старт, пауза, обкрутився, хотів бігти назад, потім знову побіг уперед, аж поки нарешті опинився в глухому куті, який спричинив йому легкий шок, повідомивши, що він припустився помилки. У цьому місці замість повернутися назад і знайти альтернативну дорогу, він почав робити кола, стрибати на стіни лабіринту. Його кігтики застрягали у верхній плутанині дротів, і він дико верещав, падаючи і вдаючись до нових безнадійних спроб. Потім перестав стрибати, згорнувся в маленький тугий клубочок і заціпенів.

Чарлі знайшов радість у своїй праці. Він відчув, що скоро розв'яже цю проблему. Одного дня він пішов на коктейль до місіс Немур. Вона давала його на честь двох чоловіків із управління Фонду Велберга, які сприяли тому, щоб її чоловік одержав грант. Чарлі хотів прийти з Фей, але вона сказала, що має побачення і взагалі краще піде на танці. На вечірці були професор Немур і доктор Штраус. Дружина Немура усі заслуги експерименту приписувала лише своєму чоловіку. Немур хотів, щоб Чарлі був вдячним йому за все, що було для нього зроблено. Чарлі сказав, що усім байдужісінько до нього, незалежно від того, чи дебіл він, чи геній. Немур сказав, що цей експеримент мав на меті розвинути його розум, а не зробити популярним, і Чарлі розвинувся з приємного недорозвиненого молодика в нахабного, егоцентричного, антисоціального виродка. "...те, що ви для мене зробили, – хоч це й справжнє диво, – не дає вам права ставитися до мене як до експериментальної тварини. Я індивід, і Чарлі був індивідом ще до того, як він переступив поріг лабораторії", – сказав Чарлі. Потім він запропонував професору істину, яку відкрив: "розум без здатності віддавати й отримувати любов приводить до ментального й морального зриву, до неврозу й, можливо, навіть до психозу". Чарлі сказав, що коли був недорозвинений, то мав багато друзів, а зараз не має жодного. Він був п'яний – цілком утратив над собою контроль, відчув, що йому треба в туалет. Він встиг туди добігти, потім вимив обличчя холодною водою. Раптом він побачив, що колишній Чарлі дивиться на нього з дзеркала. Тупий запитальний вираз на його обличчі. Широко розкриті й налякані очі. Теперішній Чарлі відчув себе самовпевненим, егоїстичним виродком. На відміну від Чарлі, він був не спроможний заводити друзів або думати про інших людей та їхні проблеми. Він був зацікавлений у собі й лише в собі. Йому стало соромно. Ще більше Чарлі відчув свою самотність, коли прийшов додому, хотів зайти до Фей, але почув за дверима голос іншого чоловіка.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Уві сні до Чарлі прийшло осяяння! Він знайшов в експерименті помилку і написав звіт до професора Немура під назвою "Ефект Елджернона-Гордона: дослідження структури й функцій поліпшеного розуму". У звіті йшлося про те, що техніка

хірургічного втручання, опрацьована Немуром і Штраусом, не може нині знайти застосування у практичній діяльності, спрямованій на поліпшення людського розуму. Елджернон, хоч він іще перебуває у своїй фізичній юності, переживає розумовий регрес. Його моторна активність ушкоджена, функціонування залоз занепадає, прискорена втрата координації і сильні ознаки прогресивної амнезії. Ці та інші синдроми фізичної й ментальної руйнації можуть бути передбачені зі статистично значущими результатами через застосування нової формули Чарлі. Хоч хірургічні стимули, застосовані до Чарлі і миші, призвели до інтенсифікації та прискорення всіх ментальних процесів, вада, яку можна назвати "ефектом Елджернона-Гордона", – це логічна закономірність такого прискореного розвитку розуму. Висновок: штучно розвинений розум руйнується протягом часу, прямо пропорційного темпам його зростання.

Чарлі вирішив не панікувати, хоч скоро мали з'явитися ознаки емоційної нестабільності та забудькуватості – перші симптоми занепаду.

Немур доручив Бертові відвезти звіт і статистичні дані до університету Гелстона, аби кілька найвідоміших у цій галузі вчених перевірили результати Чарлі й застосування його формул. Аліса заплакала, коли Чарлі повідомив їй висновки, до яких дійшов. Вона почувалася винною в усьому цьому. Чарлі вважав, що нікого не слід звинувачувати в тому, що сталося. Експеримент був ретельно підготовлений, широко випробуваний на тваринах, підкріплений надійними статистичними даними. Коли вони вирішили використати його як перший людський експонат, то мали всі підстави бути переконаними, що ніякої фізичної небезпеки не буде. Не було ніякого способу передбачити психологічні явища. Єдиним питанням тепер залишалося: скільки Чарлі ще протягне?

Немур сказав, що результати Чарлі підтверджені. Це означає, що помилка є центральною і ставить під сумнів усю гіпотезу. Коли-небудь знайдуть спосіб подолати цю проблему, але цей час поки що не настав.

Чарлі почав ставати неуважним, втрачати терпець і кричати на кожного. Елджернон помер, але його не кинули у спальувач, бо Чарлі поховав мишу на задньому подвір'ї. Хлопець заплакав, коли поклав букет диких квітів на його могилу.

Чарлі позичив в Берта автомобіль і поїхав побачити матір. Маркс стріт виявилася брудною вулицею, будинки обвалилися або були знесені, не було видно дітей. Коли він підійшов до будинку, то пережив короточасний шок. Мати стояла на верхній сходинці у старому коричневому светрі й мила вікна, хоч було холодно й вітряно. Вона завжди працювала, аби показати сусідам, яка вона гарна дружина й мати. Її волосся стало білим, а тонкі щоки були змережані зморшками. Чарлі ступив уперед від хвіртки до стежки й попрямував до ганку. Вона відступила назад, а потім вимовила його ім'я. Жінка дивно поводитися, увійшла до вестибюлю й замкнула за собою двері. Чарлі став гупати у двері по склу так сильно, що скло тріснуло, й він поранив руку. Почав гавкати собака. Чарлі сказав, що не піде, поки вони не поговорять. Він говорив, що став розумним, просив дозволу зайти. Спокійний тон голосу подіяв на жінку. Коли вона

побачила, що він поранений, то впустила до будинку і вимила йому руку. Раз у раз вона зітхала, говорячи про те, що Чарлі завжди потрапляє у халепу. Він розповідав про операцію, про те, що його життя змінилося. Згодом Роза наче про все забула і взялася прибирати, її розум подався в мандри. Прийшла Норма, Чарлі не дуже хотів бачитися з нею, але не було куди тікати. Побачивши брата, Норма пояснила, що матір не пам'ятає минулого. Сестра була рада, що Чарлі прийшов. Сім місяців тому до неї приходив професор. Вона не думала, що Чарлі живий, бо мати казала, що він помер у притулку Воррена. Чарлі не міг повірити, що сестра більше не ненавиділа його, а виросла і стала приязною, симпатичною і здатною на щирі почуття. Він розповів їй про свої спогади з дитинства. Сестра не могла повірити, що була такою підлою у відносинах з ним. Він згадав, як вони гралися в дитинстві, сестра впала, а потім збрехала, що Чарлі намагався вбити її. Норма призналася, що ненавиділа його, бо батьки метушилися навколо нього весь час. Вони ніколи не сварили його за те, що не виконав домашнього завдання або зробив його неправильно, або приніс додому погані оцінки. Він грався, а вона мусила сидіти на важких уроках. У школі з неї сміялися, бо в неї був такий брат, тому вона вирішила поквитатися. Норма заплакала і сказала, що тепер їй соромно. Багато років сестра мучилася з хворою матір'ю. Чарлі вдався до заспокійливих банальностей і пообіцяв, що дбатиме про них. Норма просила залишитися з ними, але він сказав, що має роботу, але постарається незабаром навідати їх. Раптом Роза кинулася з ножом на Чарлі. Вона думала, що він хоче зробити щось погане сестрі. Норма відібрала ніж. Чарлі вирішив пробачити матері, бо та просто хотіла захистити дочку. Він попрощався і коли йшов до автомобіля, плакав, наче дитина.

Чарлі став злим і дратівливим, сварився з сусідами, вирішив припинити терапевтичні сеанси з доктором Штраусом. На прохання професора Немура він був змушений знову пройти усілякі тести разом із Бертом, але цього для нього було вже забагато. Тепер йому стало важче розв'язувати проблему з лабіринтом. Під час випробувань з картинками Роршаха Чарлі не міг видобути із себе жодного слова. Усе зникло з його мозку. Хлопець вирішив більше ніколи не приходити в університет Бекмана.

Штраус намагався побачитися зі ним, але Чарлі не впустив його. Він хотів читати книги, але нічого не розумів. Вночі він виходив на прогулянку, блукав містом. Аліса прийшла, щоб допомагати йому. Вона хотіла провести з ним час, який ще залишився. Усі бар'єри обвалилися, вони стали близькі. Чарлі пригадав взаємини між Фей, вони були легкими, лише фізичними. Аліса погодилася з тим, що вони розлучаться тоді, коли він попросить.

Чарлі все більше втрачав пам'ять, Аліса прибирала, готувала їжу. Він забував усе, чого навчився останніми місяцями. Інколи він кричав на Алісу, його координація рухів погіршилася, а єдиною розвагою став телевізор. Він забув усі мови, які вивчив. Аліса говорила йому, що до операції він не був таким, не валявся у своєму бруді та в жалості до себе, не забруднював свій розум, сидючи перед телевізором удень і вночі, не гарчав і не кидався на людей. Він мав усмішку, справжню й теплу, бо хотів подобатися людям.

Чарлі попросив залишити його, бо настав час. Аліса спакувала свої речі й пішла.

Чарлі пішов до бібліотеки й узяв читати чимало книжок. Доктор Штраус прийшов на другий день після того, як пішла Аліса. Він прикинувся, ніби йому потрібні лише звіти. Чарлі сказав, що коли настане час, то поїде до притулку Воррена. Він спробував поговорити з Фей, але побачив, що вона боїться його. Жінка поміняла вхідний замок і унікала Чарлі.

Хазяйка дому, місіс Муні, почала піклуватися про Чарлі. Вона приносила їжу, прибирала, про це її попросили Аліса або Штраус. Хлопець знову почав писати з помилками, його словниковий запас збіднів, коло інтересів обмежилось. Він носив квіти на могилу Елджернона, хоч місіс Муні вважала його йолопом, який кладе квіти на могилу миші. Чарлі знову почав вірити, що удачу йому принесе ніжка кроля. Він не впустив Алісу і Штрауса, коли ті прийшли навідати його. Місіс Муні принесла йому поїсти і сказала, що вони заплатили комірне й залишили їй гроші на харчі та все необхідне для Чарлі. Вона порадила знайти якусь роботу.

Якось прийшла Аліса, але Чарлі сказав їй через двері, щоб вона йшла геть, бо він її більше не любить і не хоче бути розумним. Це була неправда, але він хотів, щоб вона пішла геть.

Містер Доннер зустрів Чарлі дуже люб'язно. Хлопець розповів про все, що з ним трапилося, і його знову прийняли на роботу. Чарлі вирішив, що коли на роботі інші почнуть сміятися, не треба засмучуватися, бо вони не такі розумні, якими здавалися йому, коли він працював тут раніше. Якось один з нових працівників, Меєр Клаус, почав насміхатися з Чарлі, кричав і викрутив йому руку. Чарлі заплакав і напудив у штани. Меєр налякався і відпустив його. З'явився Джо Карп, схопив Клауса за комір і сказав йому ніколи не чіпати Чарлі, бо кожен, хто його скривдить, відповідатиме за це. Френк, Джо і Джимі вирішили позбутися Меєра. Вони пішли сказати містерові Доннеру, щоб той його звільнив. Чарлі вирішив дати Клаусові другий шанс. Чарлі počував себе дебілом, хоч знав, що був єдиним дебілом, який зробив щось для науки, але забув, що саме.

У P.S. Чарлі просить переказати Немурові не дратуватися, коли люди сміятимуться з нього, а також покласти квіти на могилу Елджернона на задньому подвір'ї.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу